

Власенко Ю.Г.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економічної теорії,
Національний університет біоресурсів і природокористування України

Власенко Т.О.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри виробничого та інвестиційного менеджменту,
Національний університет біоресурсів і природокористування України

Vlasenko Yurii, Vlasenko Tetiana

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

КЛАСИФІКАЦІЯ КРАЇН НА ОСНОВІ ПОКАЗНИКІВ ІНДЕКСУ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ

У статті розглянуто ключові показники ефективності інклюзивного зростання та розвитку, які характеризують нову економічну модель, що створює рівні можливості для працевлаштування та участі в усіх сферах життєдіяльності країни, а також забезпечує справедливий розподіл результатів праці. Індекс інклюзивного розвитку (ІІР) – це щорічна оцінка економічної ефективності 109 країн світу, яка визначає, як країни виконують одинадцять вимірів економічного прогресу на додаток до ВВП. Для коректності порівняння у рейтингу країни класифіковано на розвинуті (Advanced economies) та ті, що розвиваються (Developing economies). Висвітлено основні складові частини інклюзивного зростання, сформовано основні категоріальні характеристики, що притаманні йому як основі соціально-економічного розвитку. Досліджено та проаналізовано рейтинги країн світу за індексом інклюзивного розвитку (ІІР) та місце, яке посідає в ньому Україна.

Ключові слова: класифікація, інклюзивність, інклюзивне зростання, економічне зростання, індекс інклюзивного розвитку, валовий внутрішній продукт.

Постановка проблеми. На загальному фоні економічного зростання у більшості країн світу спостерігається тенденція щодо підвищення рівня безробіття та нерівності населення за доходами. Для повноцінного та ефективного розвитку будь-якої країни лише економічного зростання недостатньо. До економічних індикаторів стану та розвитку належать макроекономічні показники країни. Ці показники можуть бути в нормі, але водночас частина населення не долучена до процесу економічного зростання, бо не бере участі у створенні ВВП, відповідно, у розподілі. Як наслідок, суттєве розшарування населення та виникнення супутніх проблем, головною серед яких є бідність. Відповідно до Закону «Про Державний бюджет України на 2020 рік» мінімальна заробітна плата у 2020 році становитиме з 1 січня 4 723 гривні, що сьогодні є еквівалентом 170 доларів США. Згідно зі стандартами ООН це свідчить про те, що нині в Україні за межею бідності проживає близько 80% населення. Враховуючи сучасні методики та підходи до оцінювання результатів економічного та соціального розвитку країн, вважаємо, що найкращою альтернативою може бути оцінювання зазначених параметрів з використанням індексу інклюзивного розвитку (ІІР), концепцію якого було розроблено міжнародною Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) ще у 2012 році.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Разом із розумним та сталим економічним зростанням у колі сучасних наукових трендів набуває поширення концепція інклюзивного зростання, яка виникла у відповідь на виклики, загрози та негативні тенденції у глобальній економіці. Науковий інтерес спонукав до зростання кількості публікацій з цієї теми. Так, зокрема, дослідженням інклюзивного розвитку присвячені праці переважно закордонних учених, зокрема Д. Аджемоглу, Д. Робінсона [8; 9], Е.С. Райнерта [6], С. Голандера [14], Дж. Подеста [10], З.М. Бедоса [5]. Серед українських першопроходьців можна виокремити таких учених, як В.Г. Анісімов, А.В. Базилюк [1], І.М. Бобух [2], В.П. Вишневський, Т.Г. Затонацька [4], Е.М. Лібанова, І.В. Тараненко [7], Л.В. Шинкарук.

Формулювання цілей статті. Метою статті є обґрунтування важливості інклюзивного зростання як основи соціально-економічного розвитку та наявних підходів до класифікації країн на основі показників індексу інклюзивного розвитку; оцінювання відповідності стану економіки України стандартам інклюзивного розвитку.

Виклад основного матеріалу. Традиційно так склалося, що протягом багатьох десятиліть державні структури та провідні економісти, оцінюючи рівень розвитку економік країн світу, оперували такими показ-

никами, як валовий внутрішній продукт на душу населення (ВВП) та індекс розвитку людського потенціалу (ІРЛП). Ці показники нескладно обчислити, проте вони сьогодні не зовсім точно відображають реальний рівень зростання та добробуту усього суспільства, тому необхідно скористатися запропонованою альтернативою для обчислення індексу інклюзивного розвитку, який допоможе визначити, скільки країна недоотримає ВВП через неефективне використання свого потенціалу.

Вперше індекс інклюзивного розвитку (ІІІ) було обговорено на Всесвітньому економічному форумі (ВЕФ) у Давосі у 2017 році як альтернативний показник «ВВП на душу населення». Саме цей полікомпонентний індикатор пропонується використовувати для загального оцінювання стану економічного розвитку країни. Водночас ВВП на душу населення розглядається як одна зі складових частин під час розрахунку значень ІІІ. Цей новий індикатор більш системно й комплексно характеризує стан економіки, навколишнього середовища та рівень соціальних стандартів. Згідно з методологією, запропонованою Всесвітнім економічним форумом (ВЕФ), індекс усереднює значення 12 індивідуальних показників розвитку країни,

виокремлених у три групи, кожна з яких об'єднує характеристики стану економіки, навколишнього середовища та моделі соціальної поведінки країни. Спочатку розраховуються групові індекси, а підсумковий обчислюється як середньоарифметичне значення. В такий спосіб вираховується показник, який свідчить не лише про рівень виробництва в країні, але й про перспективи та якість життя людей. Індекс інклюзивного розвитку наочно показує, наскільки оманливим може виглядати успіх, вимірюваний тільки виробничою потужністю. На нашу думку, рейтинг країн за значеннями індексу інклюзивного зростання адекватніше показує характерні риси їх сучасного розвитку, тому ми вважаємо, що цей показник можна активно використовувати для здійснення міжнародних порівнянь та співставлень (рис. 1).

З кожним роком кількість країн, які долучаються до аналізу інклюзивності розвитку, змінюється. Так, у 2018 році Всесвітній економічний форум запропонував аналіз 107 країн, розподіливши їх на групи, серед яких 30 належать до групи розвинутих країн, а 77 – до країн, що розвиваються, до яких, зокрема, належить Україна. За результатами дослідження серед країн з розвинутою

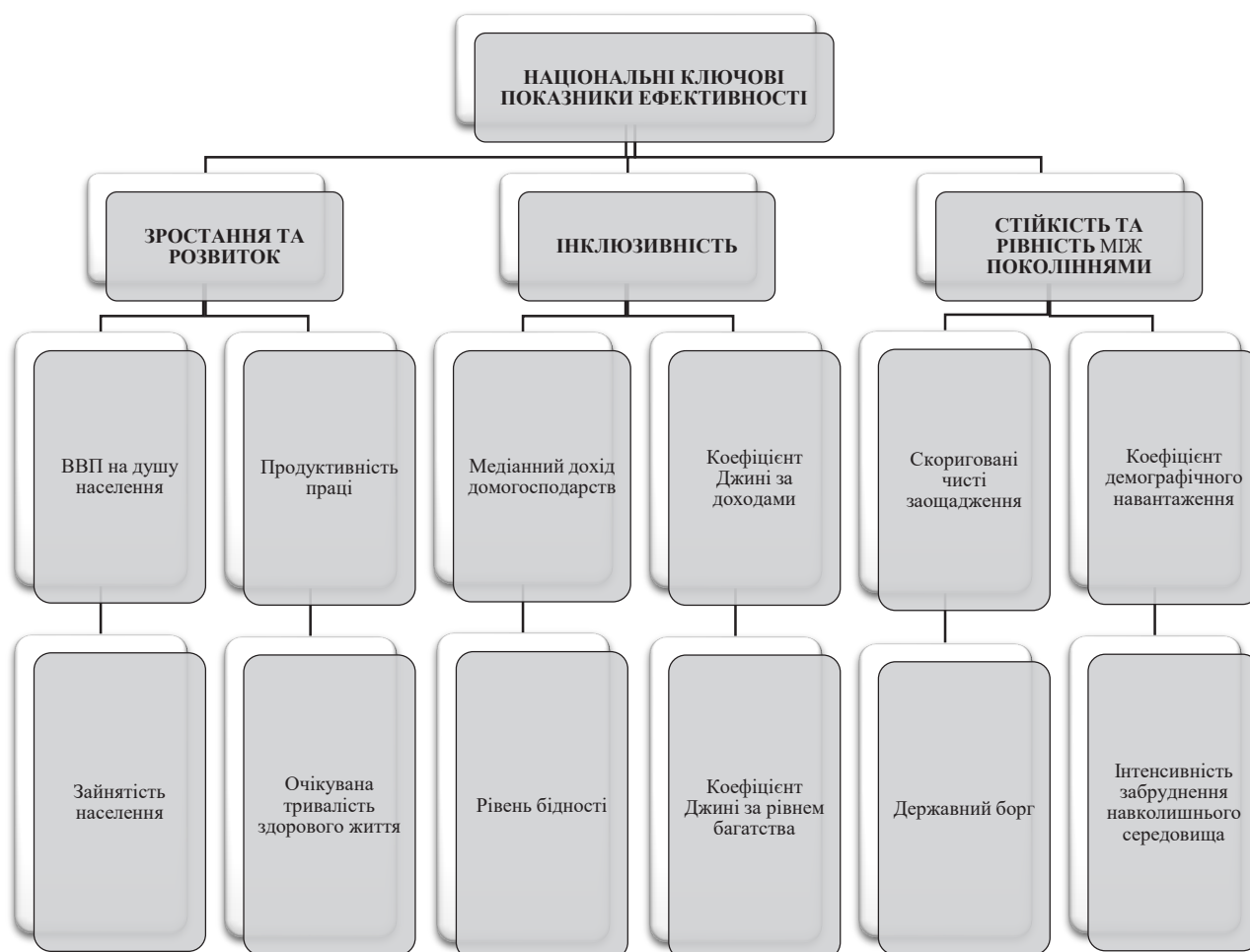

Рис. 1. Ключові показники ефективності інклюзивного зростання та розвитку

Джерело: побудовано за даними джерела [11]

Динаміка за індексом інклюзивного розвитку (ІДІ) та рейтинг лідерів відповідно до міжнародної класифікації країн у 2013–2018 роках

Країни з розвинутою економікою		Країни з економікою, що розвивається	
топ-5 країн за рівнем інклюзивного розвитку у 2018 році та значення ІДІ (бали)	топ-5 країн за темпом приросту рівня інклюзивного розвитку у 2013–2018 роках (%)	топ-5 країн за рівнем інклюзивного розвитку у 2018 році та значення ІДІ (бали)	топ-5 країн за темпом приросту рівня інклюзивного розвитку у 2013–2018 роках (%)
1. Норвегія (6,08)	1. Ісландія (12,58)	1. Литва (4,86)	1. Македонія (9,24)
2. Ісландія (6,07)	2. Ірландія (9,28)	2. Угорщина (4,74)	2. Латвія (8,60)
3. Люксембург (6,07)	3. Данія (4,76)	3. Азербайджан (4,69)	3. Таджикистан (8,57)
4. Швейцарія (6,05)	4. Ізраїль (3,57)	4. Латвія (4,67)	4. Непал (8,53)
5. Данія (5,81)	5. Чехія (2,88)	5. Польща (4,61)	5. Угорщина (8,10)

Джерело: складено за даними джерел [11; 12]

Таблиця 2

Динаміка за індексом інклюзивного розвитку (ІДІ) та рейтинг аутсайдерів відповідно до міжнародної класифікації країн у 2013–2018 роках

Країни з розвинутою економікою		Країни з економікою, що розвивається	
рейтинг 5 країн з найвищими темпами зниження індексу інклюзивного розвитку та значення ІДІ у 2018 році (бали)	темп зниження індексу інклюзивного розвитку (ІДІ) у 2013–2018 роках (%)	рейтинг 5 країн з найвищими темпами зниження індексу інклюзивного розвитку та значення ІДІ у 2018 році (бали)	темп зниження індексу інклюзивного розвитку (ІДІ) у 2013–2018 роках (%)
11. Фінляндія (5,33)	-2,92	74. Мозамбік (2,47)	-12,38
19. Словенія (4,93)	-2,39	49. Україна (3,42)	-6,80
26. Іспанія (4,40)	-2,12	70. Єгипет (2,84)	-6,52
27. Італія (4,31)	-1,69	72. Малаві (2,81)	-6,47
29. Греція (3,70)	-1,69	60. Малі (3,10)	-5,71

Джерело: складено за даними джерел [11; 12]

економікою за показниками рівня інклюзивного розвитку та економічного зростання до п'ятірки країн-лідерів увійшли Норвегія, Ісландія, Люксембург, Швейцарія, Данія. Акцентуємо увагу на тому, що в лідерах виявилися переважно скандинавські країни, яким притаманна модель соціально орієнтованої економіки, яка базується на активній участі держави в економічному та соціальному житті країни. Групу країн з економікою, що розвивається, очолили Литва, Угорщина, Азербайджан, Латвія та Польща. Переважно вони є європейськими країнами, які належали до так званого соціалістичного табору.

Україна (3,42) входить до групи країн з економікою, що розвивається, в якій за рівнем інклюзивності економіки вона посіла 49 місце зі 107 країн, характеристики розвитку яких досліджувала цього року команда експертів Всесвітнього економічного форуму. Наш південний сусід, а саме Туреччина, у цій групі посіла 16 місце, Молдова – 31, а Росія (на півночі та сході) – лише 19 місце. Попереду України такі країни, як Танзанія (3,43), Пакистан (3,55), Гондурас (3,61), Вірменія (3,66) і Гватемала (3,70), що переважно є країнами Латинської Америки та Африки.

Прикро усвідомлювати, що за показниками та відповідними розрахунками Україна географічно є європейською країною, а за рівнем економічного зростання «скотилася» до африканських країн третього світу. Відповідно до рангу за сукупністю балів Україна має

найгірший показник серед усіх країн Європи. Складові індикатори індексу свідчать про те, що Україна має такі найбільш уразливі місця, як коефіцієнт Джині за багатством (він становить 0,9, що свідчить про нерівномірність розподілу багатства в країні, а має бути менше 0,5, максимальне значення складає 1,0), вуглецева інтенсивність ВВП, державний борг, рівень зайнятості та продуктивність праці. Згідно з останніми дослідженнями інклюзивність економічного розвитку в Україні за останні 5 років знизилась на 6,8%.

Висновки. Концепція інклюзивного економічного зростання та розвитку є адекватною сучасною системою показників, яка вимірює ефективність розвитку національних економік, запропонованих на Всесвітньому економічному форумі (WEF). Основним показником цієї системи є індекс інклюзивного розвитку (ІДІ), який розглядається як альтернативний показник «ВВП на душу населення» і допомагає проранжувати та класифікувати країни відповідно до розвитку їх економік. Враховуючи слабкі місця інклюзивного розвитку України, пропонуємо на державному рівні сформулювати та імплементувати стратегію довготривалого інклюзивного розвитку з використанням досвіду скандинавських країн як таких, що мають найвищий рівень інклюзивного розвитку у світі. Перспективами подальших досліджень у цьому напрямі будуть пошуки причинно-наслідкових зв'язків, які привели до сучасного стану в Україні.

Список літератури:

1. Базиліук А.В., Жулін О.В. Інклюзивне зростання як основа соціально-економічного розвитку. *Економіка та управління на транспорті*. 2015. Вип. 1. С. 19–29. URL: <http://publications.ntu.edu.ua/eut/2015-01/019-029.pdf> (дата звернення: 12.03.2020).
2. Бобух І.М., Щегель С.М. Стратегічні орієнтири економічного зростання України: інклюзивність як ключовий пріоритет. *Вісник Національної академії наук України*. 2018. № 7. С. 55–70.
3. Макроекономічна статистика / Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 12.03.2020).
4. Затоначька Т.Г. Фінансове забезпечення інклюзивного зростання та подолання бідності в Україні: існуюча практика та перспективи. *Теоретичні та прикладні питання економіки*. 2014. № 2 (29). С. 103–114.
5. Бедос З.М. Для багатших і для бідніших. Зростання нерівності – одна з найбільших соціально-економічних і політичних проблем сучасності. URL: <http://tyzhden.ua/World/62625> (дата звернення: 14.03.2020).
6. Райнерт Э.С. Как богатые страны стали богатыми, и почему бедные страны остаются бедными / пер. с англ. Н.В. Автономовой. Москва, 2011. 384 с.
7. Тараненко І.В. Модифікація глобалізаційно-інноваційної моделі світової економіки на засадах сталого розвитку: нові виміри конкурентоспроможності. *Європейський вектор економічного розвитку. Економічні науки*. 2013. № 1. С. 172–185.
8. Robinson J.A., Acemoglu D., Johnson S., Cantoni D. From Ancien Régime to Capitalism: The French Revolution as a Natural Experiment. URL: <http://www.tinyurl.com/y43qymb7> (дата звернення: 15.03.2020).
9. Acemoglu D., Robinson J.A. Why Nations Fail: The Origins of Power, Prosperity and Poverty. 1st ed. New York, 2012. 529 p.
10. Podesta J. Inclusive Economic Growth: Increasing Connectivity, Expanding Opportunity, and Reducing Vulnerability. URL: <https://www.americanprogress.org/issues/economy/report/2013/02/07> (дата звернення: 16.03.2020).
11. The Inclusive Development Index 2018 Summary and Data Highlights. World Economic Forum. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Forum_IncGrwth_2018.pdf (дата звернення: 16.03.2020).
12. The Inclusive Growth and Development Report 2017. World Economic Forum. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Forum_IncGrwth_2017.pdf (дата звернення: 16.03.2020).

References:

1. Bazyliuk A.V., Zhulin O.V. (2015). Inklusyivne zrostannia yak osnova sotsialno-ekonomichnoho rozvytku [Inclusive growth as the basis of socio-economic development]. *Ekonomika ta upravlinnia na transporti*, no. 1. Available at: <http://publications.ntu.edu.ua/eut/2015-01/019-029.pdf> (accessed: 12.03.2020).
2. Bobukh I.M., Shcheghel S.M. (2018). Stratehichni oriientyry ekonomichnoho zrostannia Ukrainy: inklyuzyvnyist yak kliuchovyi priorytet [Strategic landmarks for economic growth of Ukraine: inclusiveness as a key priority]. *Visnyk Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy*, no. 7, pp. 55–70.
3. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2020). Makroekonomichna statystyka [Macroeconomic statistics]. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed: 12.03.2020).
4. Zatonatska T.G. (2014). Finansove zabezpechennya inklyuzyvnoho zrostannya ta podolannya bidnosti v Ukraini: isnuyucha praktyka ta perspektyvy [Financial support inclusive growth and poverty reduction in Ukraine: current practice and perspectives]. *Teoretychni ta prykladni pytannya ekonomiky*, no. 2 (29), pp. 103–114.
5. Zeni Minton Bedos. Dlya bahatshykh i dlya bidnishykh. Zrostannya nerivnosti – odna z naybilshykh sotsialno-ekonomichnykh i politychnykh problem suchasnosti [For the wealthy and the poorer. Increasing inequality is one of the biggest socio-economic and political problems of today]. Available at: <http://tyzhden.ua/World/62625> (accessed: 14.03.2020).
6. Raynert E.S. (2011). Kak bogatyie strany stali bogatymi, i pochemu bednyie strany ostayutsya bednymi [How rich countries became rich, and why poor countries remain poor]. Moscow, 384 p.
7. Taranenko I.V. (2013). Modyfikatsiya hlobalizatsiyno-innovatsiynoyi modeli svitovoyi ekonomiky na zasadakh staloho rozvytku: noviy vymiry konkurentospromozhnosti [Modification of the globalization-innovation model of the world economy on the principles of sustainable development: new dimensions of competitiveness]. *Yevropeyskiy vektor ekonomichnoho rozvytku. Ekonomichni nauky*, no. 1, pp. 172–185.
8. Robinson, James A, Daron Acemoglu, Simon Johnson, Davide Cantoni. From Ancien Régime to Capitalism: The French Revolution as a Natural Experiment. Available at: <http://www.tinyurl.com/y43qymb7> (accessed: 15.03.2020).
9. Daron Acemoglu, James A Robinson. (2012). Why Nations Fail: The Origins of Power, Prosperity and Poverty. 1st ed. New York, 529 p.
10. Podesta J. Inclusive Economic Growth: Increasing Connectivity, Expanding Opportunity, and Reducing Vulnerability. Available at: <https://www.americanprogress.org/issues/economy/report/2013/02/07> (accessed: 16.03.2020).
11. The Inclusive Development Index 2018 Summary and Data Highlights. World Economic Forum. Available at: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Forum_IncGrwth_2018.pdf (accessed: 16.03.2020).
12. The Inclusive Growth and Development Report 2017. World Economic Forum. Available at: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Forum_IncGrwth_2017.pdf (accessed: 16.03.2020).

КЛАССИФИКАЦИЯ СТРАН НА ОСНОВЕ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ИНДЕКСА ИНКЛЮЗИВНОГО РАЗВИТИЯ

В статье рассмотрены ключевые показатели эффективности инклюзивного роста и развития, которые характеризуют новую экономическую модель, создающую равные возможности для трудоустройства и участия во всех сферах жизнедеятельности страны, а также обеспечивающую справедливое распределение результатов труда. Индекс инклюзивного развития (ИДИ) – это ежегодная оценка экономической эффективности 109 стран мира, которая определяет, как страны выполняют одиннадцать измерений экономического прогресса в дополнение к ВВП. Для корректности сравнения в рейтинге страны классифицированы на развитые (Advanced economies) и развивающиеся (Developing economies). Освещены основные составляющие инклюзивного роста, сформированы основные категориальные характеристики, присущие ему как основе социально-экономического развития. Исследованы и проанализированы рейтинги стран мира по индексу инклюзивного развития (ИДИ) и место, которое занимает в нем Украина.

Ключевые слова: классификация, инклюзивность, инклюзивный рост, экономический рост, индекс инклюзивного развития, валовой внутренний продукт.

COUNTRY CLASSIFICATION ON THE BASED OF INCLUSIVE DEVELOPMENT INDEX

The article examines the key performance indicators of inclusive growth and development that characterize the new economic model, which creates maximum opportunities for employment and participation in all spheres of the country's life for all segments of the population, and ensures a fair distribution of work outcomes. The Inclusive Development Index (IDI) is an annual assessment of the economic performance of 109 countries that determines how countries perform eleven dimensions of economic progress in addition to GDP. For the sake of comparison comparisons in the ranking, countries are classified as Advanced economies and Developing economies. The main components of inclusive growth are outlined and the main categorical characteristics that are inherent to it as a basis of socio-economic development are formed. The world rankings for the Inclusive Development Index (IDI) and the place it occupies in Ukraine have been researched and analyzed. At the 48th World Economic Forum in Davos (Switzerland) was invited to change the economic policy priorities that they have to focus on more effective counteraction to the vulnerability and inequality that accompanies technological change and globalization. It is persistent all-inclusive progress that is accompanied by an increase in incomes at the same time increasing its economic capacity, security and quality of life to be recognized as the main objective of economic development, not GDP growth, as it was thought before this. An analysis of major macroeconomic indicators of a country can show achieving a high level of economic development, but a considerable part the population will not be "included" in the process of GDP creation and accordingly in the distribution public goods, resulting in property stratification of the population and there are a number of related problems, the main one being poverty. This policy imbalance is reinforced by the prevailing metric of national economic performance, the gross domestic product (GDP), which measures the aggregate amount of goods and services produced in an economy. Most citizens evaluate their respective countries' economic progress not by published GDP growth statistics but by changes in their households' standard of living – a multidimensional phenomenon that encompasses income, employment opportunity, economic security, and quality of life. And yet, GDP growth remains the primary focus of both policymakers and the media, and is still the standard measure of economic success.

Key words: classification, inclusiveness, inclusive growth, economic growth, inclusive development index, gross domestic product.